

EL NOMENCLÀTOR DE CARRERS DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

JOAN CAMÓS i CABÉ CERAN

Historiador. Membre del Centre d'Estudis de l'Hospitalet

En els últims dies, diverses propostes ens han obligat a replantejar-nos, com a Centre d'Estudis, el tema del nomenclàtor de la ciutat. D'una banda, la petició de la secció local d'E.R.C. perquè siguin dedicats a la memòria dels presidents de la Generalitat Francesc Macià i Lluís Companys una plaça i un carrer, així com la declaració de persona històrica de l'Hospitalet a Josep Bordonau i Balaguer. Per altra, la proposta municipal d'homenatjar Josep Tarradellas amb el carrer que avui s'anomena dels Alps.

Davant d'aquestes propostes el Centre d'Estudis considera que cal una intervenció de criteris sobre el nomenclàtor, ja que fins ara s'han realitzat accions puntuals sense una anàlisi global de l'origen de les denominacions actuals. Aquest escrit, no préten res més que aportar alguns elements per reflexionar sobre la realitat del nostre nomenclàtor actual.

Els noms dels carrers són una eina fonamental per a la identitat ciutadana. Els carrers, elements d'utilització diària dels ciutadans han de manifestar tant la història local com els trets d'identitat. Els carrers i places han estat testimonis muts de les transformacions polítiques que s'han produït i al mateix temps són expressió de la memòria col·lectiva.

Una visió genèrica ens mostraria com els noms dels carrers han estat condicionats sempre pels canvis polítics, fenomen que podríem observar veient l'evolució de molts carrers que han variat de denominació amb el pas de la primera dictadura, la república, la guerra civil i el franquisme. La falta de normalitat democràtica en aquest segle ha portat a aquests constants canvis de retolació.

Avui però, pràcticament a deu anys de les primeres eleccions municipals democràtiques, és hora de fer balanç del nostre nomenclàtor a partir del criteri bàsic, segons el qual, els noms dels carrers són un element indispensable per la recuperació del patrimoni local i nacional. En aquest sentit, celebrem que l'ajuntament, per fi, hagi realitzat la tasca de catalanització de les retolacions, si bé pensem que cal reflexionar sobre les denominacions i veure si el seu conjunt respon a la identitat de l'Hospitalet.

ESTRUCTURACIÓ CRONOLÒGICA DE LES TIPOLOGIES DEL NOMENCLÀTOR ACTUAL

1. Noms locals que responen a condicionaments geogràfics, topònims que s'han mantingut al llarg dels segles, com per exemple: Torrent Gornal, Riera Blanca, Riera de la Creu, Carretera de Collblanc, Famadas, Carretera del Mig, Carrer Major.
2. A mitjan segle passat, la instal·lació de les primeres fàbriques i bòbiles donà lloc a nous carrers que responien, bé a l'empresa més propera, com Llopis, Batllori, Prat Vermell o Prat de la Manta, o bé al santoral religiós: Sant Roc, Sant Joan, Sant Josep, Santa Teresa (anomenat Aviació des de 1931), Santa Rosa i Santa Bàrbara.
3. Fets polítics, també de mitjan segle passat, com Plaça de la Constitució, Príncep de Bergara (títol del general Espartero), Castillejos (nom del marquesat del general Prim).
4. Període de la Restauració borbònica, que correspon a l'expansió urbanística de Santa Eulàlia de Provençana, a finals del segle passat, i on s'inicia una de les tradicions del nostre nomenclàtor amb noms del màxim neutralisme, així sorgeixen els carrers de la Indústria, de l'Agricultura, del Comerç, de la Independència, de la Igualtat.
5. Durant la Mancomunitat de Catalunya 1914-1923, essent regit l'ajuntament per homes de la Lliga Regionalista, s'inicià la incorporació en el nostre nomenclàtor, de catalans significats, com Joan Maragall, Jacint Verdaguer, Angel Guimerà, Enric Morera, Anselm Clavé. I alguns noms d'hospitalencs com Miquel Romeu, Pau Sans, Mestre Candi, Baró de Maldà, Josep Prats, Just Oliveras, i J. Pareto, així com els de propietaris de terrenys com Rosés, P. Pelegrí, Raspall, Romanins o J. Campalans.

També alguns elements significatius de Catalunya, com Montseny, Pirineus, Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona.

6. Durant la República, alguns dels noms introduïts tenen un valor patrimonial inqüestionable, com Avinguda de la Generalitat, Autonomia, Pep Ventura, Dr. Martí Julià, Salvador Seguí, Francesc Layret, Francesc Macià, Lluís Companys i fins i tot Mariana Pineda. Altres són d'una significació política immediatista com Fermín Galán, Alexandre Sancho, García Hernández o Alcalá Zamora, i el mateix passa amb els noms que es posaren durant la guerra civil, si bé en alguns casos honoraven a ciutadans de l'Hospitalet que moriren en la lluita antifeixista, com Lluís Bello o Lluís Romero.
7. Període de la Dictadura Franquista.
- A més de reposar tots els sants eliminats durant la guerra civil, es suprimiren tots els noms que poguessin tenir alguna significació política. Si més no, es salvaren, Miquel Romeu (mestre republicà), Joan Maragall, Mn. Jacint Verdager, Angel Guimerà i Anselm Clavé, a més de la Rambla Catalana.
  - Es posaren noms de carrers als militars vencedors, suprimits tots ells en els plenaries de 1979 i 1983. Si bé es manté amb la significació bèl·lica dels vencedors el nom de Belchite.
  - Espanyolització del nomenclàtor amb tots els mites de la hispanitat més tradicional, així aparegueren: J. M. Pemán (l'únic que ha estat substituït), Menéndez Pidal, Covadonga, Juan de Toledo, Juan de Juanes, El Empecinado, Isabel la Católica, Churruca, Dos de Mayo.
  - «Crisol de España». El creixement demogràfic i urbà de 1950-1970, donà lloc als noms d'origen de la nova població hospitalenca, així tenim noms de totes les contrades peninsulars, des de Santiago de Compostela, fins Còrdova, Almeria, Segovia, Badajoz o Lleó, i en canvi no hi ha noms de la primera onada immigratòria 1910-1930, que corresponia als Països Catalans, Múrcia i Aragó.
  - Noms de màxim neutralisme. Corresponen a noms de professions, ciències, mineralogia o noms genèrics, com Agricultura, Botànica, Ciència, Física, Níquel, Cobalt, Crom, Treball, Alegria, Bonhumor. Quan s'acabà aquesta tipologia, recorregueren a noms geopolítics de màxima neutralitat, com França, Portugal, Amèrica, o Europa.
  - La inclusió d'hospitalencs, es limità a alcaldes en vida, com Tomàs Giménez, Ramon Solanich i Matías España, capellans, com Mn. Penella i Mn. Oliveras i alguns industrials vinculats al règim, com Gonçal Pons, Miquel Peiró i Blas Fernández de Lirola.
8. En els deu anys d'ajuntament democràtic, l'actuació municipal s'ha

limitat a suprimir els noms més notoris i públics del franquisme, però en el cas de gent de l'Hospitalet exclusivament en el nom de Matías España.

Inclusió en el nomenclàtor d'autors literaris censurats durant el franquisme, com Blas de Infante, García Lorca, Castelao, Miguel Hernández, Rosalía de Castro i el català Salvador Espriu. L'únic nom amb una forta significació política és el de la plaça de Guernica.

A nivell de patrimoni humanístic local, s'han recuperat els noms de Mn. Homar, Mn. Busquets, Rossend Arús i mestre Carbó.

ALGUNES CONCLUSIONS

De l'anàlisi que hem presentat, podem deduir:

- Que són majoritaris els noms genèrics, sobretot corresponents al període 1950-1960 i que no tenen res a veure amb el nostre patrimoni.

Inauguració de l'avinguda Tomàs Giménez l'any 1927 al barri de la Florida.
Font: Museu de l'Hospitalet

- Que a l'Hospitalet està representada la literatura contemporània peninsular sense que hi hagi cap paral·lel amb el nostre patrimoni cultural català.
- Són molts els noms vinculats al mite de la hispanitat, tots ells del període franquista i que no tenen cap justificació patrimonial.
- Els noms de «personalitats locals» es limiten a capellans, ex-alcaldes del règim franquista, propietaris urbans o industrials, personatges vinculats a la dictadura i prohoms que han cedit part del seu patrimoni. Els noms arrelats a la història del poble es redueixen a: Mestre Carbó, Mestre Candi, Pau Sans, Mn. Busquets, Josep Prats i Just Oliveras.
- Els noms vinculats a la cultura de Catalunya són quasi inexistents: J. M. de Sagarra, Josep Pla, Enric Morera, Felip Pedrell, Angel Guimerà, Joan Maragall, Santiago Rusiñol, Pau Casals i Salvador Espriu.
- De la nostra història política, solament trobem a Pi Margall, Prat de la Riba, Dr. Martí Julià, Francesc Layret, Salvador Seguí i Rafael Campalans.
- Mentre es trobem mots geogràfics corresponents a tota la geografia peninsular, de Catalunya, només hi ha, l'Empordà, Pirineus, Montseny, Pedraforca, Cadí, Canigó, Ter, Llobregat, Empúries, Cornellà, Sabadell, Granollers i les quatre capitals provincials.

És evident doncs, que molts dels noms actuals del nomenclàtor poc tenen a veure amb el nostre patrimoni i en canvi hi manquen molts noms del nostre bagatge cultural. Així, l'Hospitalet, patrimoni dels treballadors, no té cap referència al seu treball tradicional, des de les puntaires, fins als treballadors del tèxtil, el cairó, i el vidre i conserva pocs noms del que fou el seu patrimoni rural, com ho és la Vinya o el Samontà. També hi ha altres topònims que s'haurien de recuperar com el Camí de la Fonteta, el Pont de Matacavalls, Riera del Canyet o Les Taixoneres i renoms familiars com Cases d'en Quico o d'en Manets.

Si la manca de topònims locals és greu, molt més ho és en relació a la nostra cultura, així sorprèn que no hi hagi cap carrer dedicat a Joan Miró, Joan Brossa, Pau Vila, Gaudí o Picasso, per exemple.

Finalment, és incomprendible que faltin encara en el nostre nomenclàtor els noms dels anterior presidents de la Generalitat, així com tota referència als drets històrics de Catalunya.

Volem acabar, reivindicant els noms d'alguns dels homes vinculats a la nostra història local, patrimoni de tots i que es varen distingir pels seus treballs a la nostra ciutat o pel que han significat per Catalunya:

Pep Ventura i Jaume Ventura Tort, sardanistes, de dues èpoques diferents, el primer ja tingué un carrer l'any 1932, amb el resultat de la guerra civil en fou desposseït. El segon, morí recentment i seria bo que no es perdés la seva memòria.

Rafael Barradas, pintor nascut a l'Uruguai i que tingué un estudi al carrer —avui— J. M. de Sagarra. L'any 1938 li posaren el seu nom al carrer on visqué. Suposem que els vencedors de la guerra civil es pensaren que era un lluitador republicà.

Josep Janés, escriptor, periodista, poeta, editor, vinculat a l'Hospitalet i a qui tants homenatges s'han fet recentment.

Ramon Puig Gairalt, arquitecte municipal de 1913 a 1937 i promotor de la majoria del patrimoni arquitectònic local.

Carles Martí Feced, metge, regidor municipal i conseller de la Generalitat durant la guerra civil, exiliat durant el franquisme i que tornà a Catalunya els últims dies de la seva vida.

Ramon Frontera. Alcalde de l'Hospitalet de 1933 a 1936, patí presó pels fets d'octubre i és l'alcalde popular de l'Hospitalet per excel·lència.

Antoni Blanch. Aviador, es passà al bandol republicà i morí en defensa de la República.

Francesc Sabaté. *El Quico*, lluitador llibertari, que morí a Sant Celoni a mans de la Guardia Civil.

Josep Peirats. Vinculat a la història del moviment obrer de l'Hospitalet, pràcticament des del seu inici, fins a la guerra civil visqué a l'Hospitalet.

Ramon Fernández Jurado. Lluitador antifranquista, d'origen almerienc, profund català i fins a l'últim moment de la seva vida defensor dels treballadors.